

УДК 376.36-053.4:81234

DOI 10.32626/2413-2578.2023-22.110-122

А. СІМКО

7kort@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6197-9086>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОРЕКЦІЙНО- ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Відомості про автора: Сімко Алла, кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: проблеми корекції психомоторного розвитку та дослідження психомоторної активності дітей дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку. E-mail: 7kort@ukr.net

Contact: Simko Alla, PhD, senior lecturer in speech therapy and special techniques Kamianetz-Podilskiy Ivan Ohienko National University, Kamianetz-Podilskiy, Ukraine. Academic interests: problems of correction of psychomotor development and research of psychomotor activity of children of preschool age with psychophysical development violations. E-mail: 7kort@ukr.net

Відомості про наявність друкованих статей: 1. Сімко А., Терновик Н. (2021). Psychological content of the problem of the growth of pupils as the Subjects of studying process. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». Вип. 52, С. 253–274. 2. Сімко А., Сімко Р. (2021) Теорії особистості. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 155 с. 3. Сімко А. (2021) Альтернативна комунікація в системі роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями. Кам'янець-Подільський : С. 148–151. 4. Simko A., Ivashkevych E. (2022). The Problem of Psychological Nature of the Internal Dialogue of Schoolchildren Actualized by Text Reality. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології», Вип. 55, С.10–28.

Сімко А. Особливості проведення корекційно-логопедичної роботи при формуванні соціальної компетентності у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. У статті окреслено особливості соціальної компетентності у дітей з загальним недорозвиненням мовлення та можливості проектної діяльності у формуванні соціальної компетентності. Визначено та науково обґрунтовано на основі компетентнісного та діяльнісного підходів зміст комплексної корекційно-логопедичної роботи, що включає проектну діяльність, як засіб формування соціальної компетентності. При цьому зазначено, що формування у дошкільника вмінь та навичок, необхідних для повноцінного спілкування – є основним завданням комплексної корекційно-логопедичної роботи. Також окремо відмічається, що враховуючи виявлені індивідуально-типові особливості (емоційно-особистісні особливості розвитку дитини, її мовленнєві та когнітивні можливості, наявність інтересу та бажання займатися), змінювалися акценти експериментального навчання (обсяг роботи, її інтенсивність, тривалість). Доведено, що у процесі міжособистісної комунікації, яка забезпечує обмін інформацією, нормалізуються соціальні контакти з оточуючими людьми (фахівцями, освітянами, батьками, однолітками).

Ключові слова: корекційно-логопедична робота, соціальна компетентність, діти із загальним недорозвиненням мовлення.

Simko A. Peculiarities of conducting correctional and speech therapy work in the formation of social competence of children with general speech underdevelopment. The article outlines features of social competence of children with general speech underdevelopment and possibilities of project activities in forming social competence. The content of complex correctional and speech therapy work, which includes project activities, as a means of forming social competence, is determined and scientifically substantiated based on competent and activity approaches. Complex correctional and speech therapy action aimed at the formation of social competence in preschoolers with general speech underdevelopment, correction and compensation of their speech disorders, and adaptation and rehabilitation of students of speech therapy groups was carried out by various methods: practical, visual, and verbal. Practical methods are exercises, games, and simulations; visual-observation, examination, viewing, listening; verbal-conversations and explanations. The choice of method was determined by tasks and the stage of work, as well as individual

and typical characteristics of children. At the same time, it is stated that the formation of abilities and skills necessary for full-fledged communication in a preschooler is the main task of complex correctional and speech therapy work. It is also separately noted that taking into account the identified individual and typical features (emotional and personal features of the child's development, his speech and cognitive abilities, the presence of interest and desire to engage), the emphases of experimental training (volume of work, its intensity, duration) changed. In the process of complex corrective and speech therapy work of experimental training, the available data, information about the specifics of the development of children with general speech underdevelopment, and possible ways and methods of correction of language underdevelopment in children of this category were taken into account. Complex corrective and speech therapy work included four stages that allow the development of communicative competence during the formation of components of social competence in preschoolers with general language underdevelopment. It has been proven that in the process of interpersonal communication, which ensures the exchange of information, social contacts with surrounding people (specialists, educators, parents, peers) are normalized.

Keywords: corrective and speech therapy work, social competence, children with general speech underdevelopment.

Постановка проблеми. Потреба суспільства у суттєвій модернізації системи освіти потребує застосування комплексу підходів в організації всього освітнього процесу та педагогічної діяльності загалом. Компетентнісний підхід уособлює сьогодні інноваційний процес в освіті та відповідає прийнятій у більшості розвинених країн загальній концепції освітнього стандарту. У спеціальній освіті, де на першому плані знаходиться проблема соціальної адаптації дітей із відхиленнями у розвитку, їх успішної інтеграції у суспільство особливої значущості набуває формування та розвиток саме соціальної компетентності, як однієї зі складових процесу соціалізації, в якій людина бере участь протягом усього свого життя.

Соціальна компетентність, як особистісна якість людини, стає затребуваною у всіх соціальних сферах, розглядається як міждисциплінарний предмет і аналізується як складне, багатокомпонентне та багатоаспектне явище (С. Матвієнко, І. Сидоровська, J. Mehl, W. Pfingsten, R.Hitch та ін.).

Соціальна компетентність – інтегративна якість особистості, що формується в процесі оволодіння уявленнями та знаннями про соціальну дійсність, активного освоєння соціальних відносин, що є основою побудови та регулювання міжособистісних та внутрішньо-особистісних соціальних позицій. Одним із найважливіших факторів формування соціальної компетентності дитини є розвиток комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція – здатність засобами мови, що вивчається, здійснювати мовленнєву діяльність відповідно до цілей, завдань, ситуації спілкування в рамках певної сфери діяльності. В основі комунікативної компетенції лежить комплекс умінь, які дозволяють комуніканту брати участь у мовному спілкуванні. В. Хутмахер наводить комунікативну компетенцію як одну з ключових компетенцій, прийнятих Радою Європи і що відноситься до володіння (mastery) усною та письмовою комунікацією, у тому числі іншомовною. Проблема формування комунікативної компетенції в соціально значущих ситуаціях спілкування дітей з вадами мовлення, сприяла виділенню у вітчизняній логопедії комунікативного підходу.

У дошкільників з порушеннями мовлення труднощі становлення міжособистісних відносин, неадекватність емоційних реакцій, оцінки та самооцінки, низька пізнавальна мотивація, порушення комунікативної діяльності призводять до різкого зниження рівня психосоціального та особистісного розвитку дитини і обмежують її можливості у пізнанні соціальної дійсності. Проблема формування соціальної компетентності у дошкільників з порушеннями мовлення як інтегративної якості не привертала уваги дослідників.

Вирішення нових, ширших завдань потребує оптимізації корекційного інструментарію, розширення його за рахунок інтеграції в логопедичні технології методів, прийомів, засобів із суміжних дисциплін, використання яких допоможе підвищити ефективність корекції комунікативних навичок, формування соціальної компетентності дітей із ЗНМ як інтегративної якості особистості.

Одним із таких засобів виступає проектна діяльність. Це один із способів залучення дітей із ЗНМ до суспільного життя; це засіб збагачення соціального досвіду дітей; це процес, у якому активно відбувається соціальне становлення дітей старшого дошкільного віку, формуються соціальні якості та навички, що розвиваються лише в умовах спільної діяльності.

У зв'язку з переходом на нові освітні стандарти проблема формування соціальної компетентності у дошкільників із ЗНМ набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у розвиток теоретичних підходів і практики навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами внесли Л. Вавіна, О. Гаврилов, А. Колупаєва, В. Левицький, С. Миронова, Т. Сак, Н. Софій, О. Таранченко та інші. Проблемі соціального становлення та розвитку дошкільників приділяють увагу у своїх роботах багато дослідників, зокрема Ю. Галецька, О. Максимова, Г. Пилук, О. Смирнова, К. Тороп, М. Шеремет та інші.

У вітчизняній логопедії проблема оволодіння соціальними уявленнями дітей із ЗНМ старшого дошкільного віку розглядалася у наукових дослідженнях різних авторів Т. Андрющенко, А. Богуш, В. Бондар, Н. Брусенко, Н. Гаврилова, Л. Касілова, Ю. Рібцун, О. Ткач, Л. Трофіменко та інші.

Мета статті – висвітлити напрямки, методи та прийоми розробки психолого-педагогічних умов формування соціальної компетентності у дітей із загальним недорозвиненням мови III рівня у проектній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Комплексна корекційно-логопедична дія спрямована на формування соціальної компетентності у дошкільників із ЗНМ, корекцію та компенсацію наявних у них порушень мови, адаптацію та реабілітацію вихованців логопедичних груп здійснювалося різними методами: практичними, наочними та словесними. Практичні методи – це вправи, ігри та моделювання; наочні – спостереження, розгляд, перегляд, прослуховування; словесні – бесіди та пояснення. Вибір методу визначався завданнями та етапом роботи, а також індивідуально-типовими особливостями дітей.

У процесі комплексної корекційно-логопедичної роботи експериментального навчання були враховані наявні дані, відомості про специфіку розвитку дітей із ЗНМ та про можливі шляхи та методи корекції мовного недорозвинення у дітей даної категорії.

Зміст комплексної корекційно-логопедичної роботи:

- подолання загального недорозвитку мови шляхом реалізації проектного методу;
- визначити тематику соціальних проектів відповідно до виявлених проблем дітей у соціальному та комунікативному розвитку;

- беручи до уваги специфічність проектів, що реалізуються в експериментальній групі, а також можливості соціальних партнерів, здійснювати корекційно-логопедичну роботу щодо формування компонентів соціальної компетентності у дошкільників (мотиваційного, когнітивного, емоційно-оцінного, поведінкового);

- у ході проектної діяльності розвивати комунікативну компетенцію (сполучна ланка між компонентами соціальної компетентності) (С. Матвієнко, 2012).

Дослідницький проект «Нас поєднують діти!» (Дитина в єдиному освітньому просторі (Дитячий садок-сім'я-світ навколо)) включав чотири етапи розглянутих нижче. З огляду на недостатність комунікативної компетенції у дошкільників із ЗНМ, у межах кожного етапу формування компонентів соціальної компетентності ми використовували корекційні засоби на формування комунікативної компетенції. Зміст експериментального навчання реалізовувався у процесі традиційних занять вчителя-логопеда з дітьми індивідуально, підгрупами і фронтально.

Комплексна корекційно-логопедична робота включала чотири етапи, які дозволяють розвивати комунікативну компетенцію в ході формування компонентів соціальної компетентності у дошкільників із загальним недорозвиненням мови (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Етапи комплексної корекційно-логопедичної роботи

Етапи	Напрями
Формування мотиваційного компонента	- розвиток потреби у спілкуванні з дітьми та дорослими; - розвиток потреби в оцінці, схваленні; - розвиток бажання зайняти певний соціальний статус.
Формування когнітивного компонента	- знання норм, правил, прийнятих у суспільстві; - формування уявлень дитини про навколишню дійсність (соціальне, предметне і природне оточення).
Формування емоційно-оцінного компонента	- розвиток емоційної сфери дітей (розпізнавання, розуміння, вираження емоційних станів, адекватне реагування на різні ситуації, готовність до змін у навколишньому соціальному середовищі); - розвиток особистісної сфери дошкільника (потреби, елементарні переконання, інтереси, схильності, воля); - визначення самооцінки, соціального статусу дитини в групі.
Формування поведінкового компонента	- участь дитини у спільній діяльності (активність, ініціативність, наявність комунікативних навичок, вміння попереджати та вирішувати конфліктні ситуації).

Розкриємо зміст кожного етапу.

I етап (*формування мотиваційного компонента соціальної компетентності*) спрямований на розвиток:

- потреби у спілкуванні з дітьми та дорослими;
- потреби в оцінці, схваленні;
- бажанні зайняти певний соціальний статус.

Етап включає формування вміння будувати оціночні судження, доводити, передбачати наслідки майбутнього вчинку, програмування мовленнєвих висловлювань, створення ситуацій практичної дії для дітей; актуалізацію засвоєних соціальних знань у мові та сфері міжособистісної комунікації дітей.

II етап (*формування когнітивного компонента соціальної компетентності*) направлений на:

- знання норм, правил, які є у суспільстві;
- формування уявлень дитини про навколишню дійсність (соціальне, предметне та природне оточення).

На цьому етапі необхідно вести роботу із збагачення словника (у тому числі емоційної лексики), формування граматичного ладу мовлення у взаємозв'язку з розвитком зв'язного мовлення; розвитку розуміння емоційної спрямованості та логіки сюжету, а також лексичний розбір тексту, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формулювати правила поведінки, вербальне моделювання моральної поведінки персонажів. Матеріалом послужили твори художньої літератури та спеціально вигадані ситуації з етико-моральним змістом.

Напрямки III етапу (*формування емоційно-оцінного компонента соціальної компетентності*):

- розвиток емоційної сфери дітей (розпізнавання, розуміння, вираження емоційних станів, адекватне реагування на різні ситуації, підготовленість до змін у навколишньому соціальному середовищі);
- розвиток особистісної сфери дошкільника (потреби, елементарні переконання, інтереси, схильності, воля);
- визначення самооцінки, соціального статусу дошкільника в дитячому колективі, групі. Ставилися завдання розвитку невербальних та словесних (позначення та опис) способів вираження емоційних станів, формування емоційної лексики та лексико-граматичних узагальнень у процесі структурування та інтегрування емоційних уявлень дитини. Для реалізації поставлених завдань

використовувалися асоціативні ігри, невербальне та словесне моделювання різних проблемних ситуацій, мовні ігри та вправи з використанням матеріалу емоційної лексики, а також серії психогімнастичних вправ та етюдів (S. Denham, D. Zoller, & E. Couchoud, 1994).

Напрямки IV етапу (*формування поведінкового компонента соціальної компетентності*):

- участь дитини у спільній діяльності (активність, ініціативність, наявність комунікативних умінь та навичок, здатність попереджати та вирішувати конфліктні ситуації).

Основна увага заслуговувала на навичку оперування засвоєними мовними засобами, пов'язаними з вживанням етикетних формул, активізація емоційної лексики; складання оповідань з сюжетних картинок та серій картинок соціально-етичного змісту; складання творчих оповідань (продовження та завершення дітьми незакінченої розповіді за власним сценарієм). Матеріалом служили незавершені розповіді з наявністю конфлікту між персонажами, переказ і ситуації ігрової взаємодії.

Розроблені напрями корекційно-логопедичної роботи за своїм змістом доповнювали існуючу сьогодні систему логопедичного навчання дітей. Формуючий експеримент не виходив за межі загальної системи занять, що входять до навчального плану дошкільного навчального закладу для дошкільників з мовними порушеннями. Під час традиційних занять вчителя-логопеда з дітьми (індивідуальних, за підгрупами та фронтальними) реалізовувалися основні етапи проекту.

Взаємодія вчителя-логопеда з вихователем, психологом та батьками стала обов'язковою умовою у створенні корекційного простору.

При організації режимних моментів, на прогулянці, а також в індивідуальній роботі з дошкільниками вирішувалися проблемні ситуації, відпрацьовувалися навички взаємодії у парі, міні групі, групі, у розширеному складі: діти – батьки – педагоги.

Взаємодія вибудовувалася на позиціях співробітництва, а заняття та заходи, що проводилися, були орієнтовані на підтримку та супровід дітей педагогами у процесі їх соціального становлення. Це допомагало встановленню суб'єктних відносин, продуктивному спілкуванню дорослих та дітей.

Здійснення всього комплексу заходів можливе за умови

забезпечення наступних умов:

1) створення предметно-розвивального середовища дошкільного закладу відповідно до теми реалізованого проекту (простір соціального розвитку дошкільника); компетентність педагогічного складу у стратегії розвитку комунікативної компетенції дошкільників, стимулювання мовної активності, самостійності, формування практичних навичок спілкування та взаємодії з урахуванням мовних можливостей дітей;

2) організація самостійної та спільної з дорослими продуктивної діяльності дітей.

Соціальна дійсність (простір розвитку, що сприяє накопиченню соціального досвіду дитини), предмети рукотворного світу, художня література, образотворче мистецтво служили засобами ознайомлення дітей із соціальною реальністю у межах проектів.

Реалізація словесних, наочних, практичних проблем – ігрових, пошукових, дослідницьких методів забезпечується як репродуктивне освоєння дитиною уявлень про соціальну реальність, але водночас може створювати умови активного її залучення до соціальної реальності; на формування ставлення до себе, до інших, до подій соціального життя. Формування світорозуміння, світогляду, уточнення знань, коригування оцінок, підходи до узагальненої системи поглядів та переконань відбувається у процесі навчання (С. Матвієнко, 2012).

Стимулювання активної діяльності дошкільників, допитливість, інтерес до соціальної дійсності, прояв творчості, вираження почуттів та емоцій забезпечувалися такими прийомами:

- пояснення, спостереження, вправи, повторення, виконання завдань, уточнення уявлень у ситуації вибору, уявна ситуація, обговорення способу дії сприяли уточненню уявлень дітей про соціальний світ;

- елементарний та каузальний аналіз, синтез, порівняння, угруповання, класифікація, моделювання, питання, повторення, експериментування та досліди підвищували пізнавальну активність дошкільників;

- ігрові прийоми, сюрпризні моменти, загадки, проблемні ситуації розвивали емоційну активність;

- ампліфікація ігрової (за рахунок включення нових сюжетних ліній та продуктивної діяльності (використання різноманітних образотворчих засобів сприяли встановленню зв'язків між різними

видами діяльності); (J. Squiers, J. Bricker, 2006).

Дані методи та прийоми застосовувалися у процесі взаємодії з педагогами, фахівцями та сім'єю.

Соціальний проект став способом включення в виховно-освітній процес, механізмом вирішення завдань соціального розвитку дітей.

Тематика проектів визначалася специфікою даних груп, наявністю виявлених проблем та особливостей соціального та мовного розвитку дітей, запитом батьків, сучасними вимогами до результатів діяльності дошкільних закладів.

Робота з батьками включає групові та індивідуальні форми взаємодії вчителя-логопеда, педагогів та психолога з батьками. Основа та необхідна умова подолання загального недорозвинення мови та формування соціальної компетентності у дошкільників із ЗНМ – це нормалізація дитячо-батьківських відносин; загальний настрій корекційно-виховного процесу. Участь батьків на всіх етапах роботи сприяє своєчасному соціально-особистісному розвитку дитини (S. Denham, D. Zoller, & E. Couchoud, 1994).

Взаємозв'язок батьків з педагогами та дітьми дозволить підвищити рівень поінформованості дітей про країну, місто, район, в якому живуть діти, їхню історію та культуру. Заходи, що проводяться в рамках проекту, передбачають створення разом із батьками сімейного герба, оформлення портфоліо «Сім'Я», діти самі виступатимуть як соціальні партнери для дітей молодшої групи дитячого садка, готуючи та проводячи разом з батьками та самостійно різні заходи для них (концерти, виготовлення подарунків, спектакль, вікторина тощо).

Важлива роль приділяється особистісно-орієнтованому стилю взаємодії педагогів, які працюють із дітьми.

Дітям та батькам ми запропонували взяти участь у дослідницькому проекті «Нас об'єднують діти».

Мета проекту: формування соціальної компетентності дитини в умовах дошкільного навчального закладу комбінованого виду
Організаторами було поставлено такі завдання:

- сприяти своєчасному соціально-особистісному розвитку дитини (формуванню мотиваційного, когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів соціальної компетентності) в умовах комплексної корекційно-логопедичної роботи;

- підвищити рівень педагогічної компетентності колективу закладу дошкільної освіти (ЗДО);

- розробити та реалізувати комплекс заходів за участю соціальних партнерів щодо створення умов для вирішення завдань соціально-особистісного розвитку дошкільників із ЗНМ – організація взаємодії дошкільного закладу з батьками, із соціумом (школи, театри, музична. спортивна школи тощо) у рамках участі їх та дітей у спільній проектній діяльності (J. Squiers, J. Bricker, 2006).

Очікувані результати від проекту.

- сформованість у дітей інтересу до соціального оточення та бажання до участі у спільній діяльності з однолітками та дорослими (мотиваційний компонент); уявлень дітей про соціально-значущі події (у сім'ї, дитячому садку, місті, країні, світі) (когнітивний компонент); навичок взаємодії з новими людьми в умовах проектних заходів (поведінковий компонент); сформованість в дітей віком вміння співпереживати, співчувати, надавати допомогу нужденним (емоційний компонент);

- сформованість у дошкільників мовними порушеннями комунікативної компетенції, навичок спілкування та взаємодії;

- поява нових можливостей для вдосконалення корекційно-освітнього процесу у дошкільному закладі за рахунок потенціалу соціальних партнерів;

- якісна зміна роботи педагогів, які зможуть ефективно вирішувати завдання щодо формування соціальної компетентності та комунікативної компетенції дошкільників;

- об'єднання інтересів сім'ї та дошкільного закладу у питаннях виховання соціально-адаптованої, всебічно розвиненої особистості.

- підвищення педагогічної культури батьків, визначення пріоритетів у розвитку дитини;

- активну участь сім'ї вихованця у корекційно-освітньому процесі дитячого садка.

Основні заходи щодо проекту, терміни, можливі учасники заходів (розширення кола соціальних партнерів, з урахуванням появи цілей та завдань проекту), передбачувані результати діяльності, а також індивідуальні проблеми дітей групи за напрямом «Соціально-особистісний розвиток» були сплановані на підготовчому етапі. Крім цього була проведена методична робота з удосконалення професійної

підготовки педагогів до проектування та проведення різних заходів, щодо здійснення індивідуальної роботи з дітьми.

Гра-вікторина «Невідома країна» стала мотивом майбутнього проекту. Її метою було з'ясування рівня знань дітей про країну, місто, район, в яких живуть діти, поінформованість про їхню історію та культуру.

Основний етап включав корекційно-логопедичні заняття, заняття пізнавальної спрямованості, що проводяться в дошкільному закладі, а також спільна робота з батьками (створення разом з батьками сімейного герба, оформлення портфоліо «Сім'я»).

Дошкільники самі виступали як соціальні партнери для дітей молодшої групи дитячого садка. Вони готували та проводили разом з батьками та самостійно різні заходи для малюків (концерти, виготовлення подарунків, вистави, вікторини).

Усі заходи, що проводились у рамках проекту, були спрямовані на формування комунікативної компетенції. Крім цього, проект передбачав виховання попереджувального, шанобливого ставлення до старших і малюків, людей з різними фізичними вадами (P. Garner, D. Jones & D. Palmer, 1994). Крім того, вирішувалися завдання гендерного виховання дітей («День захисників вітчизни», «Завжди на посту», «Мамам, бабусям, сестричкам», «Валя-валентинка» та ін.), профорієнтації («Наш завод», «Професії батьків»)).

Важливим завданням проекту стало знайомство дітей зі спортивними секціями, студіями, гуртками (як основи для формування потреби у веденні здорового способу життя та ін.).

Заключний етап даних проектів включає проведення якісного аналізу роботи протягом року: зміст реалізованих заходів, зміна на рівні соціального та комунікативного розвитку дітей. У дітей відзначався інтерес до участі у різних спільних заходах за участю нових дорослих, сформувався елементарні уявлення про календарні свята, традиції, структуру сім'ї, удосконалювалися навички взаємодії та спілкування з однолітками – виявилася тенденція до покращення атмосфери на групі (зменшилася кількість конфліктів).

Завершальним заходам проекту має стати спільна розвага, в якій беруть участь діти, батьки та педагоги дошкільного закладу.

Висновки. Комплексна корекційно-логопедична робота, що включає проектну діяльність, повинна забезпечити розвиток мовлення,

пізнавальної та соціально-особистісної сфер дошкільників із ЗНМ, їх соціальної компетентності. Використання проектної діяльності у корекційно-логопедичній роботі як спосіб організації освітнього процесу, має сприяти розвитку у дітей дошкільного віку із ЗНМ повноцінної мовленнєвої діяльності, підвищувати ефективність корекції загального недорозвинення мовлення та допомагати у соціальній адаптації. Проектна діяльність, спрямована на формування соціальної компетентності, забезпечує єдність виховних, розвиваючих та навчальних цілей та завдань у процесі навчання дітей дошкільного віку, що сприяє формуванню цілісного розвитку дошкільників. Єдність компонентів соціальної компетентності та комунікативної компетенції значною мірою сприяє розвитку мовлення, нормалізації процесу соціалізації та успішної інтеграції дошкільників у суспільство однолітків з типовим мовленнєвим розвитком.

Бібліографія

1. **Матвієнко С.І.** Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч.- метод. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 106 с. 2. **Denham, S.A., Zoller D., & Couchoud E. A.** Socialization of preschoolers' emotion understanding / *Developmental Psychology*. 1994. Vol. 30, No. 6. PP. 928–936. 3. **Garner, P.W., Jones D.C., & Palmer D. J.** Social cognitive correlates of preschool children's sibling caregiving behavior / *Developmental Psychology*. 1994. Vol. 30, No. 6. PP. 905–911. 4. **Squiers, J., Bricker J.D.** An Activity-Based Approach to Developing Young Children's Social Emotional Competence. Baltimor, 2006.

References

1. **Matviienko S.I.** Metodyka formuvannia u doshkylnykyv sotsialnoi kompetentnosti: navch.- metod. posibnyk. Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2012. 106 s. 2. **Denham, S.A., Zoller D., & Couchoud E. A.** Socialization of preschoolers' emotion understanding / *Developmental Psychology*. 1994. Vol. 30, No. 6. PP. 928–936. 3. **Garner, P.W., Jones D.C., & Palmer D. J.** Social cognitive correlates of preschool children's sibling caregiving behavior / *Developmental Psychology*. 1994. Vol. 30, No. 6. PP. 905–911. 4. **Squiers, J., Bricker J.D.** An Activity-Based Approach to Developing Young Children's Social Emotional Competence. Baltimor, 2006.

Стаття подана до друку 18.11. 2023 р.